

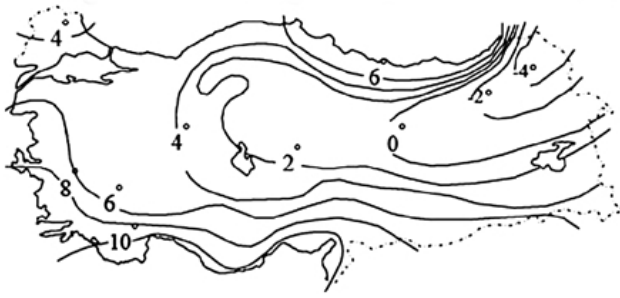
TÜRKİYE İKLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- 1) Matematik konumu:** Türkiye bulunduğu konumdan dolayı kışın kutuplardan gelen soğuk hava kütlelerinin, yazın da Tropikal kuşaktan gelen sıcak hava kütlelerinin etkisindedir. Güneş ışınlarının düşme açısında yıl boyunca büyük farklar vardır. Bunun sonucu olarak 4 mevsimi belirgin olarak yaşar.
- 2) Yer şekilleri (Yükselti, dağların uzanış doğrultusu ve bakı):** Yurdumuzun kuzeyinde ve güneyinde dağlar kıyıya paralel uzandığından kıyı ile iç kesim arasında buralarda iklim farklılığı fazladır. Ege bölgesinde ise dağlar kıyıya dik uzandığından farklılık azdır.
- 3) Denize göre konum:** Kıyı bölgelerde nem fazla olduğunda buralarda kışlar ılık, yağışlar fazla ve sıcaklık farkları azdır. Çünkü havanın nemi o bölgeyi sıcak ve soğuktan koruyarak sıcaklığı düzenler.
- 4) Rüzgârların esme yönü:** Türkiye'ye kuzeyden gelen rüzgârlar (özellikle Balkanlar ve Sibiryâ üzerinden) sıcaklığı düşürürken, güneyden gelenler sıcaklığı artırır (enlem etkisinden dolayı).

SICAKLIK

Türkiye Yıllık Sıcaklık Dağılışı

- Genel olarak Güneyden kuzeye (enlemden dolayı) ve kıyılardan iç kesimlere doğru (yükseklik ve karasallıktan dolayı) sıcaklık azalır.
- Ülkenin en sıcak kesimleri Güneydoğu Anadolu'nun güneyi ile Akdeniz kıyılarıdır. Buralarda yıllık ortalama sıcaklık 18 °C'nin üzerindedir.
- Erzurum ve Kars platolarının yüksek kesimlerinde 4 °C'nin altına düşer. Sebepleri: Yükseltisinin fazla olması, karasallık ve enlem olarak kuzeyde yer almasıdır.

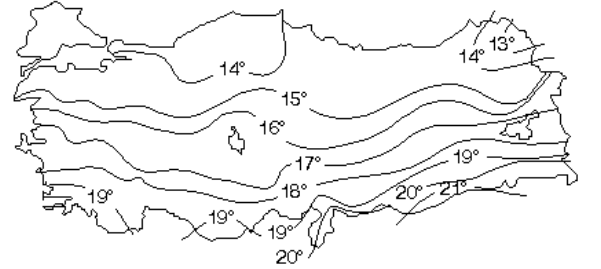

Türkiye Ocak Ayı Sıcaklık Dağılışı

- En yüksek sıcaklıklar Akdeniz bölgesinin kıyı kesiminde görülür. Bu durumun sebepleri: Akdeniz'in enlem olarak daha güneyde olması, deniz etkisi ve Torosların kuzeyden gelen soğuk hava kütlelerini engellemesidir.
- En düşük sıcaklıklar Doğu Anadolu'da Erzurum - Kars bölümünde görülür. Çünkü burada yükselti fazladır, karasallık vardır ve kuzeyden gelen soğuk rüzgârlar etkilidir.

Türkiye Temmuz Ayı Sıcaklık Dağılışı

- En yüksek sıcaklıklar Güney Doğu Anadolu'da görülür. Sebepleri: Enlem olarak güneydedir, Karasallık etkilidir ve Güneyden gelen sıcak rüzgârların etkisi altındadır.
- En düşük sıcaklıklar bu dönemde de Erzurum-Kars Bölümünde görülür. Yükselti fazla ve enlem olarak kuzeydedir.

BASINÇ VE RÜZGÂRLAR

İZLANDA AB

60 enlemleri üzerinde etkili olan DİNAMİK A. basınçtır. Her mevsim etkili olmakla birlikte kışın daha etkilidir. Balkanlar üzerinden serin ve yağışlı hava getirir.

SİBİRYA YB

Sibiryâ üzerinde oluşan TERMİK Y. Basınçtır. Kışın etkilidir. Sert kışlara sebep olur.

ASOR YB

30 enleminde oluşan DİNAMİK Y. Basınçtır. Yaz mevsiminde daha belirgindir. Akdeniz çevresinde yaz kuraklığına sebep olur.

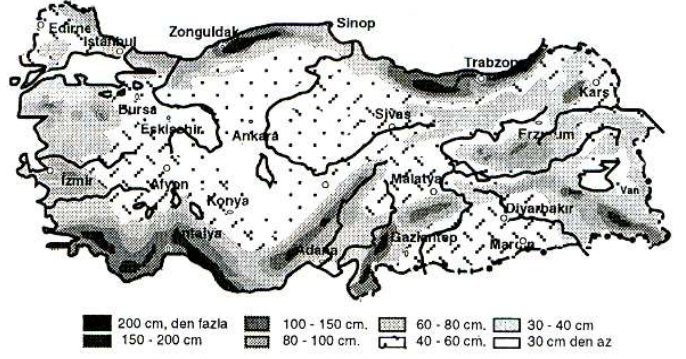
BASRA AB

Yaz mevsiminde oluşan TERMİK A. Basınçtır. Yazların sıcak ve kurak geçmesinde etkilidir.

NEMLİLİK VE YAĞIŞ

- Dağların yüksek olduğu ve denize paralel uzandığı yerlerde yağış fazladır. Doğu ve Batı Karadeniz ile Akdeniz'de Toroslar'ın denize bakan yamaçları.
- En fazla yağış alan bölge Karadeniz, Bölüm Doğu Karadeniz, il Rize'dir (2400 mm). Rize'nin çok yağış almasında; güneyindeki yüksek dağların hakim rüzgar yönüne dik olması etkilidir.
- En az yağış alan bölgemiz İç Anadolu Bölgesidir. Sebebi; etrafının dağlarla çevrili olmasıdır. En az yağış alan il Konya'dır (330 mm).
- Türkiye'de kışın görülen yağışlar genelde cephesel kökenlidir. (Cephe Sıcak ve soğuk havanın karşılaştığı yerlerde oluşan yağıştır.) Bu tür yağış oluşumu en fazla Akdeniz Bölgesinde görülür.
- İlkbahar ve yazın görülen yağışlar genelde Konveksiyon yağışı şeklindedir. (Konveksiyonel Yağış: Isınan havanın yükselmesi ve soğumasıyla oluşan yağıştır.) En fazla İç Anadolu Bölgesinde İlkbahar mevsiminde görülür. Buna "Kırkikindi yağmurları" denir.
- Yamaç yağışları genelde Karadeniz ve Akdeniz Bölgelerinde dağların denize bakan yamaçlarında görülür. Fakat en fazla Karadeniz Bölgesi'nde görülür
- Karasal iklim bölgelerinde kışın görülen yağışlar genellikle kar şeklindedir. Türkiye'de karla örtülü gün sayısının en fazla olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

Harita-16: Türkiye'de yağışın dağılışı

KARADENİZ İKLİMİ:

- Her mevsim yağışlıdır. En fazla yağışı yağış sonbaharda düşer.
- Doğal bitki örtüsü **ORMAN**'dir. Yüksek alanlarda Alpin çayırlar görülür.
- Denizelliğin etkisinden dolayı kışlar fazla soğuk, yazlar fazla sıcak olmaz.
- Dağların denize paralel uzanması deniz etkisini engeller. Kıyı ile iç kesim arasında iklim ve bitki örtüsü farklıdır. Örneğin Trabzon ile hemen yakınındaki Bayburt'un iklim özellikleri farklıdır.

AKDENİZ İKLİMİ:

- Bu iklim tipi ülkemizde en belirgin olarak Akdeniz kıyılarında görülmekle birlikte, Ege ve Marmara'nın güneyinde de etkili olmaktadır.
- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. En fazla yağış kışın, en az yağış yazın düşer.
- Ege Bölgesinde dağların kıyıya dik uzanması, Akdeniz İkliminin iç kesimlere ulaşmasına imkan sağlamıştır. Örneğin kıyıda yetişen turuncgiller 170 km içeride yer alan Nazilli'de de yetişebilir.
- Marmara Bölgesinde görülen Akdeniz İkliminde, yazlar Akdeniz kıyılarına göre daha serin, kışlar ise daha soğuk ve karlıdır.

- Akdeniz İkliminin doğal bitki örtüsü **MAKİ**'dir.

***MAKİ:** Her zaman yeşil kalabilen, kışın yaprağını dökmeyen küçük boylu ağaçlardan oluşan bitkidir. Zeytin, defne, mersin, kekik gibi...*

KARASAL İKLİM:

- Ülkemizde Karasal İklim, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile Ege'nin iç kesimlerinde Afyon Kütahya çevrelerinde (İç Batı Anadolu Bölümünde) görülür.
- Karasal İklimin en önemli özelliği yazlar ile kışlar arasındaki sıcaklık farkının fazla olmasıdır. Bu sebeple Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
- İç Anadolu Bölgesinde maksimum yağış ilkbaharda, minimum yağış yazın düşer. Etrafı dağlarla çevrili olduğundan yıllık yağış miktarı azdır. İç bölgelerin Bitki Örtüsü **BOZKIR**'dir.

***BOZKIR:** İlkbahar yağışlarıyla yeşeren yazın kuruyan otlardır. Bozkırlarda küçükbaş hayvancılık yapılır.*

- Doğu Anadolu Bölgesinin kuzeydoğu kesiminde Erzurum Kars çevresinde yıllık sıcaklık ortalaması, yükselti ve karasallık nedeniyle düşüktür. Burada en fazla yağış yaz mevsiminde düşer. Yazın yağın yağmurlar gür otların büyümesini sağlamıştır. Bu yüzden bitki örtüsü **ÇAYIR**'dir. Çayırlar Büyükbaş hayvancılığı ekonomik hale getirmiştir.
- Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kış mevsimi pek soğuk olmaz fakat yaz mevsiminde şiddetli kuraklık ve sıcaklık etkilidir.

Türkiye'de Yıllık Ortalama İndirgenmiş Soaklık Dağılışı

- B Genel olarak izoterm (eşsoaklık) eğrileri doğu-batı yönünde uzanır.
- B Enleme bağı olarak güneyden kuzuya geldikçe soaklık azalır.
- B En düşük soaklıklar Kuzeydoğu Anadolu'da görülür.
- B En yüksek soaklıklar enlem ve karasallığın etkisiyle Güneydoğu Anadolu'dadır.

Türkiye'de Oyak Aylı İndirgenmiş Soaklık Dağılışı

Türkiye'de Temmuz Aylı İndirgenmiş Soaklık Dağılışı

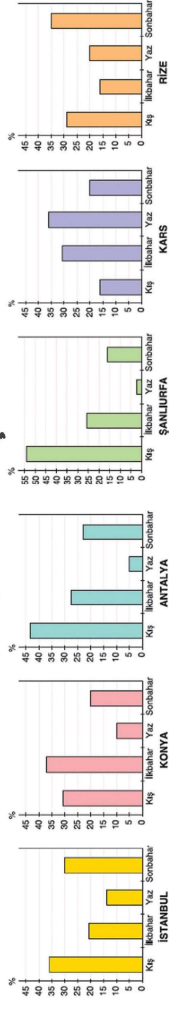

- B Enlem ve karasallığın etkisiyle en yüksek soaklıklar Güneydoğu Anadolu'da 30° C ile 35° C arasındadır.
- B Enleme bağı olarak kuzuya gidildikçe soaklık azalır ve en düşük soaklıklar Karadeniz'in kuzeyinde ölçülür.
- B Kıydan iç kesimlere gidildikçe soaklık artar.
- B En yüksek soaklıklar enlem ve denizliliğin etkisiyle Akdeniz kıyılarında ölçülür.
- B En düşük soaklıklar Kuzeydoğu Anadolu'da -4° C'nin altındadır.
- B Enleme bağı olarak kuzuya gidildikçe soaklık azalır.
- B Kıydan iç kesimlere gidildikçe soaklık artar.

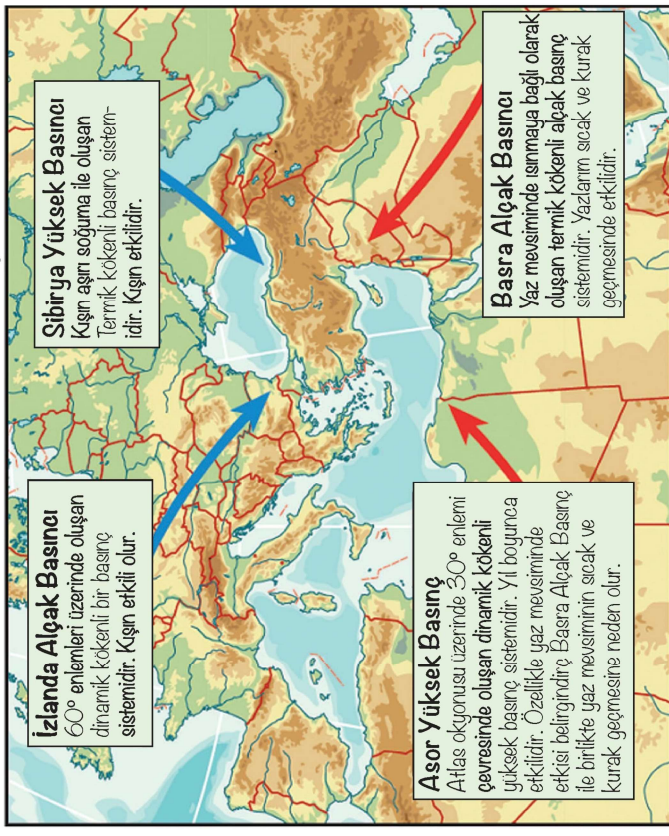
TÜRKİYE'NİN İKLİM ÖZELLİKLERİ

İklim Tipi	İklim Özellikleri	Çorutduğu Yer	Bitki Örtüsü	Yağış Şekli	En fazla Yağış	En Az Yağış	Yerleşme Özelliği	Toprak Tipi	Toprak Özelliği	Yetiştirme Ürünler	Yetiştirme Ürünler	Konullarda Kullanılan Malzeme	Hayvan Türü
Karasal İklim	Yazlar serin ve yağışlı, kışlar ilkbahar ve yaz mevsiminde yağışlıdır.	Karadeniz kıyılarında, Düzce ve Çarşamba, Bolu, Kocaeli, Etiler/Kocaeli, Edirne/Kocaeli	Orman (geniş yapraklı), Yabani meki	Yaz yağışlı (geniş yapraklı), İlkbahar yağışlı	İlkbahar	Yaz	Su kaynakları azdır, toprak verimsizdir, toprak tuzlu ve taşlıdır.	Kahverengi toprak	Yaz yağışlı, toprak tuzlu ve taşlıdır.	Früks, Mısır, Susuz, fasulye, yulaf, yonca, Kereviz, Çay	Tahıllar, Dış meki, tahıllar, bitkisel ürünler (domates, sebzeler)	Ahşap	Büyükbaş (sığır, marul)
Akdeniz İklimi	Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ilkbahar ve yaz mevsiminde yağışlıdır.	Akdeniz ve Ege kıyılarında, Antalya, Marmara ve Gaziantep	Maki (defne), zakkum, Marmara ve Gaziantep	Yaz yağışlı (geniş yapraklı), İlkbahar yağışlı	Yaz	Yaz	Su kaynakları azdır, toprak verimsizdir, toprak tuzlu ve taşlıdır.	Terra rossa	İlkbahar yağışlı, toprak tuzlu ve taşlıdır.	Zeytin, Turunçlu ve susuzluk (el), Su sebze (patates, domates, sebzeler)	Früks, çay	Taş	Kı keçisi
Karasal İklim (En geniş yağış alanı)	Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ilkbahar ve yaz mevsiminde yağışlıdır.	Doğu Anadolu, Erzurum, Elazığ ve Diyarbakır, Van ve Bitlis, Çarşamba, Kocaeli	Step (bozkır), Anırsız, Elazığ ve Diyarbakır, Van ve Bitlis, Çarşamba, Kocaeli	Yaz yağışlı (geniş yapraklı), İlkbahar yağışlı	İlkbahar	Yaz	Su kaynakları azdır, toprak verimsizdir, toprak tuzlu ve taşlıdır.	Kestane toprak	Yaz yağışlı, toprak tuzlu ve taşlıdır.	Früks, turunçlu ve susuzluk (el), Su sebze (patates, domates, sebzeler)	Früks, çay	Kerpiç	Kapıkbaş (koçum)
Sarı (güdürlü) Karasal İklim	Yazlar kuru, serin ve yağışlı, kışlar ilkbahar ve yaz mevsiminde yağışlıdır.	Erzurum - Kars Bölümü	Yüksek boylu ot (tegrin)	Yaz yağışlı (geniş yapraklı), İlkbahar yağışlı	Yaz	Kış	Su kaynakları azdır, toprak verimsizdir, toprak tuzlu ve taşlıdır.	Çermik toprak (toprak)	Humus (verim) fazladır, Üstün toprak tipidir.	Arpa, Yulaf, Çavdar	Arpa, Yulaf, Çavdar	Taş ve kerpiç	Büyükbaş (sığır)

BAZI İLLERİN EN YAĞIŞLI MEVSİMLERİ

TÜRKİYE'Yİ ETKİLEYEN BASINÇ SİSTEMLERİ

İzlanda Alçak Basıncı
60° enlemleri üzerinde oluşan dinamik kökenli bir basınç sistemidir. Kışın etkili olur.

Sibirya Yüksek Basıncı
Kışın aşırı soğuma ile oluşan Termik kökenli basınç sistemidir. Kışın etkilidir.

Asor Yüksek Basınç
Atlas okyanusu üzerinde 30° enlemi çevresinde oluşan dinamik kökenli yüksek basınç sistemidir. Yılı boyunca etkisi belirgindir. Basra Alçak Basınç ile birlikte yaz mevsiminin sıcak ve kurak geçmesini neden olur.

Basra Alçak Basıncı
Yaz mevsiminde ısımayı bağı olarak oluşan termik kökenli alçak basınç sistemidir. Yazların sıcak ve kurak geçmesini etkilidir.

Türkiye'de esen başlıca rüzgarlar

KARAYEL
Kuzeybatıdan esen rüzgardır. Özellikle Karadeniz Bölgesi'nin kuzey kesimlerinde bol yağış bırakır.

YILDIZ
Kuzeyden esen rüzgardır. Deniz ulaşımı zaman zaman yönünde etkiler.

POYRAZ
Kuzeydoğudan esen rüzgardır. Kış aylarında soğuktuğu etkide bulunur.

LODOS
Güneybatıdan esen rüzgarlardır. Akdeniz ve Ege'de etkili olur. Bol miktarda yağış getirir.

KIBLE
Güneyden esen rüzgardır. Türkiye üzerinde etkili yapar. Akdeniz Bölgesi'nde yamaç yağışlarına neden olur.

SAMYELİ (Keşişme)
Güneydoğudan esen rüzgardır. Aşırı sıcakların oluşmasına neden olur. Çöller üzerinde geldiği için yaz mevsiminde Güneydoğu Anadolu'da yüksek soaklıklar yağar.